

SORUŞTURMA

Şerafettin GÖLCÜK*

Ehl-i Sünnet isimlendirmesinin değeri nedir? Böyle bir isim belirlenmemiş olsaydı yerine ne önerilebilirdi?

Ehlü's-Sünneti ve'l-cemaa, sünnet ve cemaat yanlısı, mensubu veya taraftarı anlamındadır. Sünnet, Hz. Peygamber (s.a.) efendimizin yaşam tarzının bütününe içine alan bir kavramdır. Cemaat ise, Hz. Resul-i Ekrem'in sözü edilen hayat tarzını bütün olarak benimseyen Müslüman toplumdur. Bu toplum başlangıçta sahabe-i kiramin tümüne işaret eder. İslam'da mezhep ve fırka oluşumları, muhteva ve şekil olarak Sünnet'e yaklaşımdan veya Sünnet anlayışından kaynaklanır. Elbette burada Kuran-ı Kerim'in rolü bir yana bırakılamaz. Ancak Kur'an-ı Kerim de bir yönüyle Sünnet'in içerisinde ümmete bırakılan en büyük maddi ve manevi miras olması hasebiyle, Kuran-ı Kerim anlayışları veya Kuran okumaları da Sünnet'e bakışın ve değerlendirişin ana teması olarak mezhep ve fırka oluşumlarının temel dayanağı olmuştur.

Sünnet ve Cemaat Ehli olarak ifade edebileceğimiz bu tabir, hicri üçüncü asrın sonlarında tam olarak kullanılmaya başlanmıştır. Daha önce Havaric, Şia, Mutezile, Mürcie vb. mezhep ve fırkalar oluşmuş, İslam toplumunu menfi ve müspet yönde etkilemişlerdi. Sünnet ve Cemaat Ehli tabiri, Sünnet ve ilk Müslüman toplum sahabe tarzında vahdeti, birliği sağlamak ve parçalanmayı, olumsuzlukları, fırkaların oluşturduğu tefrika ve bölünmeyi nispeten olsun giderme ve durdurma amacıyla, bir birleştirici ana gövde etrafında toplanmak için ortaya atılmıştır. Bu isim yerine herhalde yine onların o günlerde ve daha sonra ortaya attıkları Ehl-i Hak, Ehl-i Kible vb. isimleri önermek yerinde olurdu. İslam toplumunu aynı şemsiye altında görmek isteyen her isim uygun bir isim olarak kabul edilebilir. Sözgelimi Kuran Ehli, İslam ve İman Ehli vb. isimler bunlar arasında sayılabilir.

Ehl-i Sünnet çatısını kuran temel unsurlar nelerdir?

Bitmek, tükenmek bilmeyen bir enerjiyle Sünni bilginlerin ısrarla üzerinde durdukları ve tekrarlamaktan usanmadıkları, benim de büyük bir heyecanla ifade etmekten zevk aldığım beş temel unsur Ehl-i Sünnet'in çatısını oluşturur:

Âlem sonradan yaratılmıştır.

Âlemin yaratıcısı bir ve tek olan Allah'tır. (C.C.), ezeli ve ebedidir, sıfatları vardır, adalet ve hikmet sahibidir. O, hiçbir şeye benzemez.

* Prof.Dr., Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. sgolcuk@selcuk.edu.tr

Hız Muhammed (s.a.) O'nun elçisidir. Risaleti bütün insanlığıdır.
Kuran, dînî hükümlerin kaynağıdır.
Kâbe, namaz için kıbledir.

Ehl-i Sünnet düşüncesinin ilim ve fikir tarihi içindeki rolü hakkında ne dersiniz?

Ehl-i Sünnet-i Hâssa dediğimiz Selef, İnkler; Ehl-i Sünnet-i Âmme dediğimiz Hâlef, Sonrakiler; tarihin bir başka medeniyette örneğini veremediği bir biçimde murad-ı ilahiyi keşfetmek için muazzam ve muhteşem bir müsabaka zemininde, bir büyük yarış içerisinde, fevkalade önemi haiz ilim ve fikir eserleri bırakmışlardır. Ana cadde, ana gövde olan Ehl-i Sünnet anlayışının yan sokaklarına girdiğinizde, ana gövde olan Ehl-i Sünnet'in yan dallarından birine baktığınızda, orada sizi mutlu ve bahtiyar edecek, aradığınızı ihtiyacınıza cevap verecek tarzda, oturulacak evler, saraylar, olgunlaşmış meyveler bulursunuz. İlmen ve fikren tatmin olacağımız eserler, Tefsir'de, Hadis'te, Fıkıh'ta, Kelam'da, Fizik'te, Tarih'te, Sosyoloji'de, Psikoloji'de, Matematik'te, Coğrafya'da vb. bilim dallarında Ehl-i Sünnet'in bir yan kolunun veya alt biriminin bıraktığı klasik kaynaklar, ilim ve fikir tarihimizin maddî değerleri olarak hem kütüphanelerimizi, hem de zihin ve gönül dünyamızı aydınlatmaktadırlar. Bir an için onların ilim ve fikir tarihi içindeki yokluklarını düşünmek, ne büyük bir zifiri karanlıkla karşı karşıya kaldığımızı hatıra getiriyor. Hanefi-Matüridi ekolünün dini ve dünyevi ilimlerin her dalında ortaya koydukları şaheserleri düşünmek, ilim ve fikir tarihimizin ne büyük kazançları olduğunu göz önüne getiriyor.

Ehl-i Sünnet, fırkalaşma tarihinde hangi hususları tetikleyici/etkileyici olmuştur?

Ehl-i Sünnet menfi anlamda fırkalaşmayı durdurmuştur. Onun ortaya çıkışı, İslam toplumunda olumsuzlukları gidermek, itikadi ve ameli sapmaları önlemek, vahdeti ve birliği sağlamak amacına yönelikti. Havaricin ateşinin sönməsi, Mutezile'nin bazı kanaat ve ilkelerinin yanlış olduğunun anlaşılması, Mürcie'nin ılımlı İslam anlayışının sona ermesi Ehl-i Sünnet'in toparlayıcı, birleştirici İslam anlayışı sayesinde olmuştur. Şia konusunda aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Şiiliğin İmamiyye, İsmailiyye, Zeydiyye, Alevilik vb. kollar halinde devamında başka etkenler söz konusudur. Ancak Sünni İslam anlayışı, Şia'nın tutum ve davranışlarında da bazen müspet, bazen menfi etkilerde bulunmuştur.

Ehl-i Sünnet-siyasi erk ilişkisi: Çatışma ve diyalog hakkında ne dersiniz?

Çatışma ve diyalog her zaman kişilerin tutum ve davranışlarından kaynaklanır. En kötü prensip ve kanunlar en iyi kişilerin elinde halkı huzur ve mutluluk içinde yaşatırken, siyasi erki elinde tutan kişinin kötü gayreti ve uygulamasıyla en iyi kanun ve prensipler halka kan kusturabilir. Bu açıdan bakıldığında Ehl-i Sünnet, Kuran ve sünnet merkezli bir hayat tarzı benimsediğinden, Hz. Peygamber'in (s.a.) uygulamalarını esas aldığından siyasi erkle çatışma içinde olamaması gerekir. Ancak tarihte görülen mevziî ve kısmî bazı fitne ve olumsuz hareketler kişilerin tercih ve davranışlarından neşet etmiştir. Asıl olan diyalogdur, uzlaşmadır; çatışma, kavga, niza ve fitne değildir.

Sosyo-kültürel hayatta Ehl-i Sünnet düşüncesinin yansımaları nelerdir?

İslam ümmeti bugün blok halinde bütüncül bir İslam anlayışına sahipse bunu Ehl-i Sünnet düşüncesine ve Sünni hayat tarzına borçludur. Şiilik de tarih boyunca